व्यला ऊहनीयाबुधैर्मताः" इति वचनात् सप्तशत-ब्राह्मणभोजने प्रतिव्यक्त्रेकैकमन्त्रेण काण्डानुसमयेन षोडशोपचाराणां पदार्थानुसमयेन वा पञ्चोपचाराणां वा कर्त्तुमशक्यतया स्वेच्छया ऽध्यायभेदेन वाऽनेक दिनसाध्यैकप्रयोगप्रसक्तौ उक्तवचनैर्विभज्ननियमो-विधीयत इति। अत्र स्वयं पठितुमसमर्थस्य वा प्रभोर्वा ब्राह्मणद्वाराऽपि प्रयोग इष्टः। तत्पक्षे दक्षिणा नियमस्तन्त्रेषु "पञ्चस्वर्णं शताष्टत्तेः पञ्चाष्टत्तेस्तु तत्त्रयम्। पञ्चाष्टत्तेः स्वर्णमेकं त्रिराष्टत्तेस्तदर्धकम्। एवाष्टत्तौ पादमेकं दद्याद्वा शक्तितो बुधः" इति गुप्त-क्तौ। पाठे इतिबधशब्दौ न पाठौ अध्यायान्ते विधा-नपारिजाते स्थितम्।

नन्दादिशक्तिभेदाश्यामर्यादिबीजभेदाश्च अन्यतोऽवा द्रष्टव्याः। चण्डत्राः होमाङ्गत्वेन संपुटार्थत्वेन च सप्तशतमन्त्रवि-भागः कात्यायनीतन्त्रे दर्शितः गुप्तवत्यां च तद्व्याख्या-ख्यानपूर्वकं मन्त्रविभागे विशेषं युक्त्या निर्णीय संग्रह-श्लोकैर्यथा निर्णीतं तथात्र प्रदर्श्यते। तत्र एकाध्यायात्मक् प्रथम चरितस्य मन्त्रविभागसूचकास्तत्रत्याः श्लोका यथा "मार्कण्डेय उवाचेति मन्त्रः प्राथमिकोमतः। सावर्ण्याद्या सुनियराश्रमान्ताः श्लोकाः दश। सोऽचिन्तयत् तदा तत्रे-त्यर्धश्लोकात्मकोमनुः। मत्पूर्व्वैरित्युपक्रम्य सप्त श्लोका न्यपान्तिमाः। अथ वैश्यः, समाध्याद्याःसंस्थितान्तास्तत-स्त्रयः। किं तु तेषां कथं ते स्तिम् इत्यर्धश्लोकौ मनू। राजोवाच ततोयैस्तेस्थित्यर्धश्लोकमन्त्रकौ। मार्कण्डेयस्त तस्तो समाधिः श्लोकार्धमन्त्रकौ। वैश्योक्तिरेवमित्याद्या बन्धुवन्तास्ततस्त्रयः। तेषां कृते करोमीति द्वावर्द्धश्लोकमन्त्रकौ। कृत्वा तु तावित्ति श्लोको राजोक्तिर्भगवन्निति। दुःखायेति च मन्त्रौ द्वावर्धश्लोकात्मकौ मतौ। ममत्वाद्यामूढतान्तास्चत्वारोऽथ ऋषेर्वचः। ज्ञानमस्तीत्युपक्रम्य सुक्तवेऽन्तास्ततोदश। सा विद्येति च संसारेत्यर्धश्लोक कौ मनू। राजोक्तिर्भगवन् केति श्लोको यत्तदिति द्वयम्। अर्द्धश्लोकात्मकस्मृर्निर्त्यवेति तथापि तत्। द्वावर्धश्लोक-मन्त्रौ स्तो देवानां कार्यसादितः। तेजसः प्रभुरित्यन्ता श्लोकाः षड् ब्रह्मणोऽथ वाक्। त्वं स्वाहा त्वं स्वधेत्याद्याः श्लोकमन्त्रास्त्रयोदश। प्रबोधं चेति बोधश्चेत्यर्धश्लोका-त्मकौ मनू। ऋषिरेवं स्तुतेत्यादि विश्वन्तं श्लोकपञ्चकम्। तावपीयुक्तवन्तावित्यर्द्धं श्लोकमतद्वयम्। भगवांश्च भवेतां त्वमन्ये नेत्यर्धयुग्मकम्। ऋषिवाक्यं वक्षितास्मिन्नेकः श्लोकमन्त्रकः। आवां जहीत्यर्धमृषिस्तथेति श्लोक-योर्युगम्। इत्यष्टसप्ततिश्लोकैर्७८ध्यायप्रथमात्मनः। प्रथ-मस्य चरितस्य सर्वे मन्त्राश्चतुःशतम्:१०४। तेषूवाचा द्वितामन्त्राद्वेकद्वेकत्रिपञ्चभिः। सूक्तखण्डपुत्रभगद्वैशत्र ब्रह्मन्टपर्षिभिः। चतुर्द्दश स्युः श्लोकार्द्धाश्चतुर्विंशतिरी-रिताः। अवशिष्टास्तु षट् षष्टिःश्लोकमन्त्रा इति स्थितिः"। अध्यायत्रयात्मकस्य द्वितीयचरितस्य मन्त्रविभागसूचका स्तत्रत्याः संग्रहश्लोका यथा

"ऋषियागष्टषष्टिः स्युः श्लोकादेवासुरादयः। एवं द्वि-तीयकेऽध्याये मन्त्रा एकोन सप्ततिः६९। ऋषिर्निहन्य-मानाद्याः पञ्चत्रिंशच्च मन्त्रकाः। देव्युक्तिर्गर्ज गर्जेति श्लोक एक ऋषेर्वचः। पञ्च श्लोका इति चतुश्चत्वारिं-शत्४४ तृतीयके। ऋषिः यक्रादयः श्लोकाः षड्विंशति रथर्षिवाक्। श्लोकद्वयमथो देवी श्लोकार्धं त्रियतामिति। देवा ऊचुस्त्रयः श्लोका भगवत्या कृतादिकाः। इद्वयेऽमत् प्रपन्ना त्वमित्यर्धश्लोकौमनुः। ऋषेर्वचश्चतुःश्लोकीत्य-ध्याये तु चतुर्थके। मन्त्राद्विचत्वारिंशत्४२ स्युरध्याय त्रितयात्मनः। मध्यमस्य चरितस्य पञ्चपञ्चाशदुत्तराः। शतं१५५ मन्त्रा स्तेषु देव्या वचसी द्वे ऋषेस्तु षट्। देव-तामेकमर्धं द्वे अन्ये श्लोका इति स्थितिः"।

नवाध्यायात्मकस्य तृतीयचरितस्य मन्त्रविभागसूचकाः तत्रत्याः संग्रह श्लोका यथा

"अथर्षि वाक्पुराशुम्भेत्यादयः श्लोकास्तु षट्। देवा ऊचुर्नमोदेव्या इत्यादिश्लोकपञ्चकम्। ततःश्लोकैकविंशत्या प्रतिश्लोकं त्रिशस्त्रिशः। विभागादनुषङ्गाभ्यां त्रिषष्ट्या स्तुतयो यथा। महाकाल्याद्यर्थभेदान्नमस्तस्या इति त्रयः मन्त्राः पूर्वोत्तरौ श्रेष्ठौ या देव्यर्धं नमोनमः। तेषामाद्य-न्तयोर्योर्ज्ञौप्रतिमन्त्रक्रमेण तौ। तेन पर्य्यवसानं स्या-देकैकोमन्त्र ईदृशः। या देवीत्यर्धसुश्चार्य्य नमस्तस्यै नमोनमः। इत्युच्चरेत् त्रिपाद्गायत्रेत्रया त्वर्धावसानिका। एते पूर्वार्धतुर्याङ्घ्रियोगोत्था एकविंशतिः। भवन्ति वि-ष्णुमायादिभान्यन्तपदगर्भिताः। प्रथमा विष्णुमायोक्ता द्वितीया चेतना ततः। बुद्धिर्निद्रा क्षुधा छाया शक्तिस्तृष्णा तथाष्टमी। क्षान्तिर्जातिरथो लज्जा शान्तिः श्रद्धा-त्रयोदशी। कान्तिर्लक्ष्मीस्ततोवृत्तिः स्मृतिरूपेण संस्थिता। दया तुष्टिस्ततोमाता भ्रान्तिरित्येकविंशतिः। स्वस्थानवृत्त्या त्रिः प्रोक्ता स्त्रिपष्टिर्मनवः स्मृताः इन्द्रियाणामितिश्लोक एकमन्त्रस्तदुत्तरः। चिति-